

CÁC BÀI HỌC TỪ MÔ HÌNH PHÁT TRIỂN CỦA CÁC NƯỚC

Huỳnh Thế Du *

1. Cần tránh sự duy ý chí và nóng vội khi học hỏi mô hình từ bên ngoài. Không có công thức hay khuôn mẫu cứng nhắc về con đường phát triển mà mỗi quốc gia cần phải dựa vào thực tế của mình, tham khảo kinh nghiệm bên ngoài để xác định đường đi cho riêng mình.
2. Độc tài “tốt” hay “xấu” chỉ là phần nổi của tảng băng mà ở đó nhân tố quyết định là “sự thông thái tập thể” hay ý nguyện chung của liên minh cầm quyền (vì sự phát triển của quốc gia hay chỉ vun vén lợi ích cá nhân là chính). Điều này sẽ được phân tích cụ thể ở status ngày mai.
3. Độc tài có thể đi đến dân chủ và giàu có, trong khi dân chủ quá sớm thường rơi vào vòng luẩn quẩn của độc tài, dân túy và không thể phát triển. Những nơi đã thành công và đang trên đường thành công trong hơn một nửa thế kỷ qua đều trải qua một thời gian độc tài/chuyên chế sau đó mới dần chuyển sang xã hội dân chủ hoặc cởi mở hơn. Trái lại, rất nhiều nơi đã áp dụng mô hình dân chủ quá sớm dẫn đến tình trạng “đèo cày giữa đường” và trực trặc triền miên. Rất nhiều nhà độc tài “xấu” hay những kẻ cơ hội bằng cách dân túy đã ngoi lên để trục lợi cho bản thân, gia đình và phe nhóm của mình mà thôi.
4. Cách mạng lật đổ/thay đổi chế độ chỉ để hả dạ hay giải tỏa bức xúc nhất thời thì cuối cùng cũng rơi vào cái vòng luẩn quẩn.
5. Quyết định đối ngoại cần dựa vào lợi ích dài hạn của quốc gia. Park Chung-hee đã quyết định bình thường hóa quan hệ và tận dụng sự trỗi dậy của Nhật Bản trong bối cảnh bị chủ nghĩa dân tộc chi phối và tâm lý chung coi Nhật là kẻ thù không thể đội trời chung. Lý Quang Diệu đã xây dựng mối quan hệ và khai thác lợi thế của Malaysia và Indonesia. Trái lại, cần hết sức lưu ý với tác động hay sự ảnh hưởng của các nước khác vào công việc nội bộ của nước mình. Cần tránh sự thái quá như Philippin, bị giật dây từ bên ngoài như các nước Mỹ la tinh, Ả-rập cũng như nhiều nơi khác để rồi rơi vào cái vòng luẩn quẩn.
6. Muốn phát triển thì phải dựa vào lực lượng hiện hữu và tạo dựng môi trường cạnh tranh lành mạnh. Nguyên nhân dẫn đến cuộc đảo chính do Park Chung-hee lãnh đạo là do sự chán ghét của dân chúng vào chế độ bất tài, tham nhũng và quan hệ thân hữu trước đó. Tuy nhiên, ông Park biết rằng muốn phát triển kinh tế thì phải dựa vào đội ngũ doanh nghiệp/doanh nhân hiện tại. Ông đã xoay chuyển được cục diện lúc đó bằng cách đưa ra những khát vọng về một Hàn Quốc nước giàu quân mạnh và tạo ra sự cạnh tranh lành mạnh giữa các doanh nghiệp. Trái lại, việc ưu ái cho các mối quan hệ thân hữu dẫn đến trực trặc trầm trọng với điển hình là Indonesia và ưu ái cho một nhóm nào đó thì khó phát huy được tốt nhất các tiềm năng như trường hợp của Malaysia.
7. Cạnh tranh hay áp lực buộc phải mạnh lên có vai trò hết sức quan trọng.
8. Thể chế dung hợp mà ở đó số đông có tiếng nói trong các quyết định chính trị, số đông được hưởng lợi từ những thành quả tăng trưởng và phát triển nên là cái đích đến của mọi quốc gia. Tuy nhiên, để đạt được điều này không dễ dàng chút nào cả.
9. Việc luật hóa vai trò của thiên Hoàng Minh Trị ở Nhật là một điều rất đáng tham khảo đối với Việt Nam.

* Một số thông tin được cập nhật vào năm 2021 bởi Vũ Ngọc Bảo và Nguyễn Thị Tố Nga